

การพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินตามกระบวนการปฏิรูปที่ดิน แก่บุคลากร ส.ป.ก.

ความเป็นมา

การจัดที่ดินเป็นภารกิจหลักในการดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อแก้ไขปัญหาการเช่าที่ดินและผู้ไร้ที่ทำกิน โดยการจัดซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินมาจัดให้เกษตรกรซึ่งไร้ที่ดินทำกิน ต่อมา ส.ป.ก. ได้รับมอบหมายให้แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐโดยการรับรองสิทธิที่ดินให้แก่ผู้ถือครองเดิมในที่ดินของรัฐที่ส่งมอบให้ ส.ป.ก. ดำเนินการตามหลักการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมทำให้การจัดที่ดินเป็นไปด้วยความยุ่งยาก ซับซ้อน เพราะผู้ถือครองเดิมบางรายมิใช่เกษตรกร การใช้ประโยชน์ที่ดินบางรายมิได้ประกอบเกษตรกรรม ดังนั้น การจัดที่ดินโดยการรับรองสิทธิในที่ดินของรัฐ จึงดำเนินการได้เฉพาะผู้ถือครองที่ดินที่เป็นเกษตรกรและประกอบเกษตรกรรม ส่วนการใช้ประโยชน์เพื่อกิจการอื่นนอกภาคเกษตร ส.ป.ก. จะอนุญาตให้เฉพาะกรณีที่เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนดเท่านั้น เมื่อดำเนินการจัดที่ดินแล้ว ส.ป.ก. ยังมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ในการพัฒนาอาชีพ และปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนในที่ดินที่จัดให้ แต่บุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดที่ดินยังไม่มี ความชัดเจนในองค์ความรู้ด้านการจัดที่ดิน จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินตามกระบวนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้แก่บุคลากร ส.ป.ก. ให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง และข้อบังคับ ในการดำเนินงานปฏิรูปที่ดิน
2. เพื่อปรับแนวคิด และเพิ่มขีดความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจไปปรับใช้พัฒนาระบบงาน และแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานได้
3. เพื่อใช้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร

วิธีการดำเนินงาน

1. กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบใน KM Team กลุ่มกฎหมายและระเบียบ (กกร.)
2. จัดทำแผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan)
3. จัดประชุม KM Team กกร. เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาหลักสูตรรายวิชา ดังนี้

1) ความเป็นมา หลักการและเหตุผล และเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน รวมทั้งกรอบทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปที่ดิน ปี 2553 และสาระสำคัญของ พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

2) กระบวนการปฏิรูปที่ดิน โดยเริ่มจากการจัดหาที่ดินของรัฐและเอกชน การจัดที่ดิน การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการพัฒนาสิทธิ

3) ความเชื่อมโยงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน เช่น กฎหมายที่ดิน กฎหมายป่าไม้ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา

4) เทคนิคในการปฏิบัติงานและการนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน ด้านงานคดี การเจรจาจับข้อพิพาท ความรับผิดชอบทางละเมิด การมอบอำนาจ การปฏิบัติราชการแทน ระบบข้อมูลที่ดินสารสนเทศ การสำรวจรังวัดและจัดทำแผนที่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน กองทุนการปฏิรูปที่ดิน เทคนิคการปฏิบัติงานเชิงรุก และจริยธรรมข้าราชการ ส.ป.ก.

4. การสร้างและแสวงหาความรู้ โดยมอบหมายให้ KM Team กกร. พิจารณาจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาให้เจ้าหน้าที่เข้าใจโดยง่าย ซึ่งประกอบด้วยวิทยากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร

5. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยประสานวิทยากรทั้งภายในและภายนอก เพื่อรวบรวมองค์ความรู้จัดทำเป็นเอกสารคำบรรยาย และ Power Point รวมทั้งการจัดทำทำเนียบวิทยากร

6. ประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยจัดทำโครงการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน เสนอผู้บริหารเพื่ออนุมัติโครงการ และนำมาดำเนินงานต่อไป

7. การเข้าถึงองค์ความรู้ โดยการจัดการสัมมนาอบรมเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. (ทุกตำแหน่ง) จำนวน 2 รุ่น รุ่นละ 80 คน

รุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 15 – 19 กุมภาพันธ์ 2553

รุ่นที่ 2 ระหว่างวันที่ 25 – 30 เมษายน 2553

ซึ่งมีเนื้อหาขององค์ความรู้ ปรากฏในรายละเอียดภาคผนวก

8. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม และวิทยากร ในระหว่างการอบรม มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานระหว่างปฏิรูปที่ดินจังหวัด และผู้เข้ารับการอบรม

9. การเรียนรู้ โดยการเผยแพร่ผลการอบรมบนเครือข่ายสารสนเทศของ ส.ป.ก. เพื่อแบ่งปันความรู้ให้แก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่มีความสนใจองค์ความรู้ดังกล่าว สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็ว

10. การติดตามประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน โดยการสำรวจความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรม และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์

11. การยกย่องชมเชย สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดทำประกาศเพื่อยกย่องชมเชยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรม และนำความรู้ไปใช้งาน จนเป็นผลให้การจัดที่ดินสูงสุดตามแผนงานที่ ส.ป.ก. กำหนด

ผลลัพธ์

บุคลากรของ ส.ป.ก. ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน เพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรตามกระบวนการปฏิรูปที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่บุคลากรของ ส.ป.ก. ผู้ได้รับการอบรม ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งการ อันจะส่งผลให้การจัดที่ดินของ ส.ป.ก. บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ลดปริมาณงานในการปฏิบัติงานด้านงานคดี กรณีพิพาท ความรับผิดชอบละเมิด
3. เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ได้รับการจัดที่ดินตามกระบวนการปฏิรูปที่ดินได้รับบริการจาก ส.ป.ก. ตามมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการจัดที่ดินเป็นการให้สิทธิที่ดินซึ่งถือเป็นคำสั่งทางปกครอง การดำเนินงานจะต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติราชการตาม พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ดังนั้น การดำเนินการจัดที่ดินการโอนตกทอดมรดกสิทธิที่ดิน และการเพิกถอนสิทธิที่ดิน ตามระเบียบของ ส.ป.ก. จะต้องชอบด้วย พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 และพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 โดยเจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก.ทุกตำแหน่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการดังกล่าว ส.ป.ก. ควรจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านกฎหมายปกครองแก่เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. เป็นกรณีพิเศษเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทางคดีปกครอง

รายชื่อคณะทำงาน KM Team กกร.

1. นางพัชรรัตน์	มณีวงศ์	ผู้อำนวยการ สำนักกฎหมาย	ที่ปรึกษา
2. นางสาวสุรางค์	ผลประเสริฐ	ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมาย	
		และระเบียบ	ประธาน
3. นายไธมาส	วรรณโชติศิริกุล	นิติกรชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
4. นางชนบศรี	สรรค์คุณากร	นิติกรชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
5. นางสาวศิริลักษณ์	โกวิทวิสิทธิ์	นิติกรชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
6. นางสาวสโรชนี	บุญะรัตน์	นิติกรปฏิบัติการ	กรรมการ
			และเลขานุการ

ภาคผนวก

1. ความเป็นมา เจตนารมณ์กฎหมายปฏิรูปที่ดิน และกรอบแนวทางการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

กฎหมายปฏิรูปที่ดินของไทยเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2518 จากสาเหตุที่เกษตรกรเจ้าของที่ดินต้องสูญเสียที่ดินให้แก่นายทุนถือครองที่ดิน เนื่องจากทำการเกษตรไม่ได้ผล ทำให้เกษตรกรตกอยู่ในฐานะผู้เช่า หรือไร้ที่ทำกิน เกิดเป็นปัญหาทางสังคมและการเมือง เกษตรกรมีการรวมตัวกันเป็นสหพันธ์ชาวนาหรือไร้ที่ทำการร่วมกัน เกิดเป็นปัญหาทางสังคมและการเมือง เกษตรกรมีการรวมตัวกันเป็นสหพันธ์ชาวนาหรือไร้ที่ทำการร่วมกัน เพื่อเรียกร้องดินขบวณขอที่ดินทำกิน จนมีการผลักดันให้รัฐบาลออกกฎหมายปฏิรูปที่ดินหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรและสร้างความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน พัฒนาการผลิตและการจำหน่าย

แนวทางการดำเนินงานเพื่อบ่มงู่ความสำเร็จในการปฏิรูปที่ดิน ควรมีการขึ้นทะเบียนผู้ถือครองที่ดินและผู้ไร้ที่ดินทำกิน และดำเนินการจัดซื้อที่ดินจากผู้ถือครองที่ดินเกิน 50 ไร่ มาจัดให้แก่ผู้ไร้ที่ดินทำกิน หรือนำที่ดินของรัฐที่ไม่ใช้ประโยชน์โดยการให้กรรมสิทธิ์แก่เกษตรกรตามกฎหมายปฏิรูปดิน

2. สารสำคัญของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกร กระจ่ายการถือครองที่ดินและใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งจัดระบบการผลิตและจำหน่าย เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้อย่างยั่งยืน

2.2 โครงสร้างของกฎหมาย ประกอบด้วย

คำนิยาม เช่น “การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” “เกษตรกร” “บุคคลในครอบครัวเดียวกัน” “การประกอบเกษตรกรรม”

องค์กรดำเนินงานและสนับสนุน ได้แก่ ส.ป.ก. ส.ป.ก.จังหวัด คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

กระบวนการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประกอบด้วย การจัดหาที่ดิน การจัดที่ดิน การควบคุมสิทธิและการใช้ประโยชน์ และการพัฒนาเกษตรกรและพื้นที่

บทกำหนดโทษ กรณีมีผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ที่เข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน ให้มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำและปรับ

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

การตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินก่อนจึงมีอำนาจจัดซื้อ/เวนคืนได้ ทำให้การแก้ไขผู้ไร้ที่ทำกินไม่สามารถทำได้ทันกับความต้องการ

ที่ดินของรัฐที่นำมาปฏิรูปที่ดิน มีผู้ถือครองเต็มพื้นที่ ไม่สามารถจัดที่ดินให้แก่ผู้ไร้ที่ทำกินได้

ปัญหาคุณสมบัติเกษตรกร การถือครองที่ดินแปลงใหญ่

ข้อจำกัดสิทธิ ตามมาตรา 39 ห้ามแบ่งแยก โอน เว้นแต่ตกทอดทางมรดก หรือ โอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. ไม่มีบทบัญญัติควบคุมการใช้ประโยชน์ภายหลังได้กรรมสิทธิ์แล้ว

2.4 แนวทางแก้ไข มี 2 แนวทาง

แก้ไขกฎหมายทั้งฉบับ ซึ่งคณะกรรมการกฎหมายและระเบียบ ได้รับหลักการ ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการที่ดินของรัฐและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. แล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างนำเสนอคณะกรรมการพัฒนากฎหมายพิจารณาต่อไป

แก้ไขเฉพาะเรื่องจัดซื้อที่ดินเอกชน เพื่อให้อำนาจ ส.ป.ก. จัดซื้อโดยไม่ต้องตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน

3.กระบวนการจัดหาที่ดินมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน การกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน และการจัดที่ดิน

การดำเนินการปฏิรูปที่ดิน มี 4 กระบวนการ ได้แก่

1 การจัดหาที่ดินเพื่อนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ที่ดินที่จะนำมาปฏิรูปที่ดิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ที่ดินเอกชนและที่ดินของรัฐ

ที่ดินเอกชน จะได้มาโดยการจัดซื้อที่ดิน เวนคืน และบริจาค รวมทั้งที่ดินพระราชทาน

ที่ดินของรัฐ ได้แก่ ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่ราชพัสดุ ที่รกร้างว่างเปล่า ที่จำแนกออกจากป่าไม้ถาวร ที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพ ที่ดินแต่ละประเภทจะมีกระบวนการนำที่ดินมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามมาตรา 26

2 การจัดที่ดินแบ่งออกเป็นที่ดินของรัฐ และที่ดินเอกชน

ที่ดินของรัฐ

2.1.1 การจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยจัดให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร เข้าทำประโยชน์ ผู้มีสิทธิขอรับที่ดินต้องมีคุณสมบัติเป็นเกษตรกร กรณีทำเกษตรกรรมทั่วไปให้สิทธิไม่เกิน 50 ไร่ กรณีเลี้ยงสัตว์ใหญ่ให้สิทธิไม่เกิน 100 ไร่ โดย ส.ป.ก. มอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน(ส.ป.ก. 4-01) และสำหรับการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร จำนวนที่ดินตามที่ คปก. กำหนด

2.1.2 การจัดที่ดินเพื่อกิจการอื่น ได้แก่

- กิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้มีสิทธิขอรับที่ดิน ได้แก่ บุคคลทั่วไป/ นิติบุคคล มีสิทธิไม่เกิน 50 ไร่ ตามระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตและการให้ผู้รับอนุญาตถือปฏิบัติในการใช้ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ สำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2541

- กิจการสาธารณูปโภค เป็นกิจการที่ให้บริการสาธารณประโยชน์แก่เกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินด้านศาสนา สาธารณสุข การศึกษา ถนน แหล่งน้ำ สันทนาการ ที่ทำการของหน่วยราชการผู้มีสิทธิขอใช้ที่ดิน ได้แก่ หน่วยราชการ เอกชนที่ไม่หวังกำไร ตามระเบียบ คปก. ว่าด้วยการมอบหมายให้เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พิจารณาคำขออนุญาตการใช้ที่ดินเพื่อกิจการสาธารณูปโภคและกิจการอื่นๆในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2536

- การนำทรัพยากรธรรมชาติในเขตปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมายอื่น เป็นกรณีที่พื้นที่นั้นมีศักยภาพการทำเหมืองแร่ หรือพลังงาน ดีกว่าการทำเกษตร ผู้มีสิทธิขอใช้ที่ดิน ได้แก่ บุคคลทั่วไป/นิติบุคคล ไม่เกิน 300 ไร่ ตามอายุประทานบัตร และตามระเบียบ คปก. เรื่องการให้ความยินยอมในการนำทรัพยากรธรรมชาติในเขตปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมายอื่น พ.ศ. 2541

ที่ดินเอกชน โดยจัดให้เกษตรกรเช่าหรือเช่าซื้อ ตามระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ คปก.กำหนด เช่น ระเบียบ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเช่าซื้อที่ดิน พ.ศ. 2526

3 การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เป็นการติดตามตรวจสอบสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ และหรือได้อนุญาต หรือให้ความยินยอมให้บุคคล หรือนิติบุคคลใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว หากตรวจสอบพบว่าไม่ทำประโยชน์ หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ ส.ป.ก. กำหนด จะต้องดำเนินการตามระเบียบ เช่น แจ้งเตือน สั่งให้สิ้นสุดสิทธิ เรียกที่ดินคืน

4 การพัฒนา เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ แหล่งน้ำ ถนน และสาธารณูปโภค และการพัฒนาอาชีพและองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร พัฒนาสิทธิในที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินและได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยการเช่าซื้อที่ดิน ทำให้คุณภาพชีวิตเกษตรกรดีขึ้น

4. การจัดซื้อที่ดินเอกชนมาปฏิรูปที่ดิน ให้แก่เกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือ เรื่องที่ดินทำกินตามมติคณะรัฐมนตรี

ส.ป.ก. จังหวัด ดำเนินการจัดซื้อที่ดินให้กับเกษตรกร ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดหาที่ดินและจัดที่ดินให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกินตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2552

ขั้นตอน

-กลุ่มเกษตรกรยื่นคำร้องขอที่ดินทำกิน ส.ป.ก.จังหวัดตรวจสอบความต้องการที่ดินจากกลุ่มเกษตรกร

- ประกาศกำหนดเขตพื้นที่จัดซื้อที่ดิน และประกาศจัดซื้อที่ดิน
- คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด(คปจ.) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดหาที่ดิน เพื่อตรวจสอบสภาพที่ดิน ความเหมาะสมในการจัดซื้อที่ดิน และทำแผนจัดซื้อ เสนอ คปจ.
- คปจ. ให้ความเห็นชอบแผนและอนุมัติการจัดซื้อที่ดิน
- ส.ป.ก. จังหวัดดำเนินการจัดซื้อที่ดิน จัดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม และนำที่ดินมาจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์

5. การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกร

เป็นกิจกรรมตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อ ส.ป.ก.ได้จัดที่ดินให้เกษตรกรหรืออนุญาต หรือยินยอมให้บุคคลเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินว่า ผู้รับสิทธิยังคงใช้ประโยชน์ในที่ดินตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อเป็นการควบคุมและเสริมสร้างวินัยแก่ผู้รับสิทธิ และให้ข้อกำหนดในระเบียบมีผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเป็นการให้บริการเกษตรกรและประชาสัมพันธ์งานด้านกฎหมาย เช่น การโอน รับมรดกสิทธิ การสิ้นสุดสิทธิ การพัฒนาสิทธิ

5.1 การตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกร เป็นการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่า ผู้ได้รับสิทธิยังคงเป็นเกษตรกร มีการใช้ประโยชน์ที่ดินตามระเบียบที่ ส.ป.ก. กำหนดการครอบครองที่ดินถูกแปลงและถูกต้อง หากมีการฝ่าฝืน/ไม่พบตัว/มีข้อสงสัย มีหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือเหตุผลภายในกำหนดระยะเวลา มีการติดตามการดำเนินการตามหนังสือชี้แจง หากพบว่ามีการฝ่าฝืนระเบียบ ให้ทำหนังสือแจ้งเตือนให้แก้ไขภายในกำหนดระยะเวลา

- กรณีไม่สามารถแก้ไขได้ให้เสนอ คปจ. พิจารณาสั่งให้สิ้นสุดสิทธิ แจ้งผลให้เกษตรกรทราบโดยเร็ว พร้อมกำหนดระยะเวลาให้เกษตรกรออกจากที่ดินและแจ้งสิทธิอุทธรณ์ ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับหนังสือแจ้ง กรณีมีการอุทธรณ์ให้ ส.ป.ก. จังหวัดรวบรวมหลักฐานเสนอ คปจ.พิจารณาและถือว่าคำสั่งสิ้นสุดสิทธิยังไม่มีผล

- กรณี คปจ.มีมติยืนตาม คปจ. ให้ ส.ป.ก.จังหวัดแจ้งผลการพิจารณาของ คปจ. พร้อมสิทธิการฟ้องศาลปกครองภายใน 90 วันนับแต่ได้รับแจ้งอุทธรณ์

- กรณีถูกแปลง/ถูกต้อง ใช้ประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ให้ดำเนินการพัฒนาสิทธิต่อไป

5.2 การตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่น เป็นการตรวจสอบผู้ได้รับสิทธิจากการอนุญาต/ยินยอมใน กิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร กิจการสาธารณูปโภค กิจการทรัพยากรธรรมชาติ โดยตรวจสอบข้อเท็จจริงจากเอกสาร/ตรวจสอบในพื้นที่

- กรณีฝ่าฝืนทำหนังสือแจ้งสิทธิและหน้าที่ หรือสั่งการให้แก้ไข ตรวจสอบการปฏิบัติตามคำเตือน หากดำเนินการแก้ไขให้ยุติเรื่อง ถ้าไม่แก้ไขให้ดำเนินการยกเลิกเพิกถอนสิทธิและเรียกที่ดินคืนตามระเบียบ

6. การเจรจาจับข้อพิพาท

เป็นการให้คำปรึกษาข้อร้องทุกข์ ข้อร้องเรียน เกี่ยวกับที่ดินทำกินของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือองค์กร และข้อพิพาทเนื่องจากการปฏิรูปที่ดิน ดำเนินการเจรจา ประนีประนอม และระงับข้อพิพาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข ปัญหาตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะรัฐมนตรี และพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ

7. การดำเนินการทางกฎหมายด้านงานคดี

เป็นการดำเนินการภายหลังเมื่อผู้ได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง หรือข้อกำหนดในสัญญา และ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการตามระเบียบ คำสั่ง หรือเงื่อนไขที่ปรากฏในสัญญาแล้ว แต่ยังไม่เป็นผลจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางศาลเพื่อเยียวยาแก้ไข ทั้งคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

7.1 การฟ้องคดี ประกอบด้วยการรวบรวมหลักฐาน โดยการตรวจสอบและประเมิน ค่าเสียหาย จัดทำคำชี้แจงข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พร้อมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้พนักงานอัยการ จัดส่งใบแต่งตั้งทนายที่ลงนามโดยผู้มีอำนาจแทนหน่วยงาน จัดส่งค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายอื่น รวมทั้งประสานและให้ความร่วมมือกับพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนอย่างใกล้ชิด

7.2 การอุทธรณ์/ฎีกา

7.2.1 คดีแพ่ง

- จำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 10 ล้านบาท จะอุทธรณ์/ฎีกา อยู่ในดุลพินิจของ ส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการ หากเห็นไม่ตรงกันและพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ โดยใช้ผลของคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐาน ให้อุทธรณ์/ฎีกาต่อไปได้ ไม่ต้องส่งให้กระทรวงการคลังพิจารณา

- กรณีทุนทรัพย์เกิน 10 ล้านบาท และเห็นตรงกันว่าไม่ควรอุทธรณ์/ฎีกา ให้อุทธรณ์/ฎีกาไปก่อน แล้วส่งเรื่องให้ กระทรวงการคลังพิจารณาโดยเร็ว

7.2.2 คดีอาญา เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนที่อุทธรณ์/ฎีกา กรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่ง ส.ป.ก. เรียกค่าเสียหายไปด้วย ให้แยกฟ้องเป็นคดีอาญา พนักงานอัยการเป็นเจ้าของคดี ส่วนทางแพ่ง ส.ป.ก. เป็นเจ้าของคดี

7.3 การบังคับคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาและได้ส่งคำบังคับให้แก่จำเลยแล้ว จำเลย ไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ส.ป.ก. ในฐานะโจทก์มีหน้าที่ต้องตั้งเรื่องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการบังคับคดี อายุความบังคับคดี 10 ปี

7.4 การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล เป็นการยุติหรือระงับข้อพิพาทด้วยความตกลงยินยอมของคู่ความ โดยมีผู้ไถ่เกลี่ยเป็นคนกลาง ผลการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเมื่อคู่ความสามารถตกลงกันได้ ศาลพิพากษาตามยอม หรือโจทก์ถอนฟ้อง แต่ถ้าตกลงไม่ได้ ให้ส่งเรื่องขึ้นสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลต่อไป

8. จริยธรรมกับการปฏิรูปที่ดิน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) ได้ประกาศใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2552 ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 16 ธันวาคม 2552 มี 24 ข้อ แบ่งเป็นข้อกำหนดด้านจริยธรรม องค์การคุ้มครองด้านจริยธรรม และการใช้บังคับ

- จริยธรรม เป็นธรรมทางใจที่ควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้อยู่ในสังคมร่วมกันอย่างสันติสุข การฝ่าฝืนจริยธรรม เป็นความผิดวินัย

- ส.ป.ก. ได้ประกาศข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2552 ดังนั้น ข้าราชการ ส.ป.ก. จึงต้องปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม เสียสละ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงของ ส.ป.ก.

9. การจัดทำแผนที่พื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินและที่ดินรายแปลง

การจัดทำแผนที่และ การทำวงรอบขอบเขตพื้นที่ตามหลักวิชาการสำรวจรังวัดจัดทำแผนที่ โดยการโยงยึดค่าพิกัด การปักหลักเขต การสำรวจรังวัดภาคพื้นดิน การสำรวจรังวัดโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการงานปฏิรูปที่ดินทางด้านการพัฒนาและสิทธิในที่ดิน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนที่และวิธีการนำข้อมูลทางแผนที่มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

9.1 การจำลองรูปแผนที่รายแปลง (ส.ป.ก. /สร. 5) การตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อเขียนแผนที่ลงในหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (แบบ ส.ป.ก. 4-01)

9.2 การจัดทำแผนที่เชิงเลข Digital Map เพื่อแสดงขอบเขตแปลงที่ดิน เขตปกครอง และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ถนน แหล่งน้ำ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลแปลงที่ดินกับแผนที่

9.3 การจัดทำข้อมูลระหว่างภาพถ่ายออร์โธรี หรือข้อมูลภาพถ่ายความละเอียดสูง เพื่อนำมาใช้งานด้านการจัดหาที่ดิน วางระบบการจัดการที่ดิน ด้านการจัดที่ดิน ด้านการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

9.4 การจัดทำแผนที่เฉพาะราย กรณีมีการแบ่งแยก หรือโอนสิทธิ หรือกรณีพิพาท

10. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปฏิรูปที่ดิน

ความเป็นมา เนื่องจาก ส.ป.ก. มีข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว 54.5 ล้านไร่ จัดที่ดิน 32.3 ล้านไร่ 2.9 ล้านแปลง จัดเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ 2.2 ล้านราย ปริมาณข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยเอกสารและหลักฐานแผนที่จำนวนมาก ไม่มีที่จัดเก็บ ระบบจัดเก็บไม่ดี ยากต่อการค้นหาและใช้งาน ส.ป.ก. จึงมีนโยบายแปลงข้อมูลเอกสาร หรือแผนที่เข้าสู่ระบบดิจิทัล จัดทำระบบสารสนเทศที่ดิน และระบบภูมิสารสนเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายรับบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E - GOVERNMENT) โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITC) ในการสนับสนุนกระบวนการบริหารจัดการ ภาครัฐ เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเดียวกัน และหน่วยงานภายนอก รวมทั้งบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปฏิรูปที่ดิน ประกอบด้วย

10.1 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ส.ป.ก. เป็นการวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูลที่ดิน (ฐานข้อมูลที่ดินและฐานข้อมูลแผนที่) ระบบข้อมูลเกษตรกร (ข้อมูลจากการสอบสวนสิทธิ) และระบบการบริหารจัดการของ ส.ป.ก. ลงบนเครือข่ายสารสนเทศของ ส.ป.ก. เพื่อประโยชน์ในการใช้งาน ทั้งระดับบริหาร เพื่อวางแผนในการดำเนินงาน และระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ทำให้การบริหารงานของ ส.ป.ก. สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง

10.2 ระบบภูมิสารสนเทศ (Geo - Information System) เป็นการรวบรวม จัดเก็บ จัดการ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งภูมิศาสตร์ (ข้อมูลเชิงพื้นที่) โดยนำระบบข้อมูลที่ดินและระบบข้อมูลเกษตรกรลงบนระบบภูมิสารสนเทศ เช่นแผนที่เขตชลประทาน ถนน แหล่งน้ำ แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน แผนที่แปลงเกษตรกรรมที่เป็นนาข้าว เป็นต้น ระบบดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินได้

11. การเชื่อมโยงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปที่ดิน

การดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มีภารกิจหลักในการจัดการด้านสิทธิ การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาพื้นที่ และการพัฒนาเกษตรกร ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรและชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ดังนั้น การดำเนินการปฏิรูปที่ดินจึงต้องดำเนินการ

ให้เป็นไปตามกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรและประโยชน์สาธารณะ เช่น

11.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เช่น มาตรา 41, มาตรา 42, มาตรา 43

หมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 85

11.2 วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ในส่วนที่เกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง กฎ อำนาจของเจ้าหน้าที่ การแจ้งสิทธิอุทธรณ์ การทบทวนคำสั่งทางปกครอง การเพิกถอนคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

11.3 ความรับผิดทางละเมิด ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหาย การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด การพิจารณาของกระทรวงการคลัง

11.4 พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเปิดเผย ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลที่ไม่ต้องเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

11.5 พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในส่วนที่เกี่ยวกับประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อกิจการของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน อำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของประชาชน เป็นต้น

12. กฎหมายที่ดิน

ในเขตปฏิรูปที่ดิน ผู้ถือครองที่ดินที่มี ส.ค.1 หรือ น.ส. 3 ย่อมมีสิทธิในการยื่นขอออก น.ส.3 หรือ โฉนดได้ตามหลักเกณฑ์ ของประมวลกฎหมายที่ดิน ดังนั้น ส.ป.ก. ได้ทำข้อตกลงระหว่างกรมที่ดิน กับ ส.ป.ก. ในการออกเอกสารสิทธิในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อตรวจพิสูจน์สิทธิในที่ดินและการได้มาว่าถูกต้อง ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ หากถูกต้องจะมีผลให้พื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินลดลง

ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน(ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ทำให้ผู้ขอออกโฉนดหรือ น.ส.3 จาก เอกสารสิทธิ ส.ค. 1 ที่ยื่นต่อเจ้าพนักงานกรมที่ดินหลังวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553 ต้องมีคำพิพากษาของศาล มาประกอบคำขอด้วย

13. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

การดำเนินการตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

13.1 เมื่อเกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ ให้เจ้าหน้าที่รายงานหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น หากกรรมการเห็นว่า ความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ ต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาว่า สมควรตั้งคณะกรรมการ

สอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดหรือไม่ กรณีกรรมการเห็นว่า ความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ ให้ตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด

13.2 ผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด

- กรณีความเสียหายไม่ได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้พิจารณาความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- กรณีความเสียหายเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบตาม พ.ร.บ. ความรับผิดชอบทางละเมิด แต่ถ้าเกิดจากการกระทำด้วยความประมาทไม่ร้ายแรง เจ้าหน้าที่ผู้กระทำการนั้นไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

13.3 ให้ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด วินิจฉัยสั่งการและรายงานความเห็นของคณะกรรมการฯ ส่งกระทรวงการคลังภายใน 7 วัน

13.4 กระทรวงการคลัง โดยคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่ง จะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อนอายุความ 2 ปี สิ้นสุดลง ไม่น้อยกว่า 6 เดือน เพื่อให้ผู้แต่งตั้งสั่งการตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

14. การมอบอำนาจทางปกครอง

14.1 วิวัฒนาการเกี่ยวกับหลักการมอบอำนาจ

- ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 มีหลักการว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งต้องปฏิบัติงานเองเป็นหลัก การมอบอำนาจเป็นข้อยกเว้น”

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มีหลักการว่า “การมอบอำนาจสามารถทำได้ทุกเรื่อง ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎ คำสั่ง ห้ามไว้มิให้มอบอำนาจ”

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มีหลักการว่า “นอกจากการมอบอำนาจทางปกครองแล้ว ยังสามารถมอบอำนาจทางแพ่งได้ (อำนาจทางแพ่งได้แก่ การทำนิติกรรม การฟ้องคดี และการดำเนินการทางคดี)

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

14.2 สารสำคัญของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มีดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการทั่วไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่งต่างๆ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นสามารถมอบอำนาจให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ปฏิบัติราชการแทนโดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้รับมอบอำนาจกำหนดไว้ในกฎหมาย (ม. 38 วรรค 1)

2. การมอบอำนาจสามารถกระทำได้ทั้งในส่วนราชการเดียวกันและในส่วนราชการอื่น (ม. 38 วรรค 1)

3. การมอบอำนาจในการอนุญาตตามกฎหมายที่บัญญัติให้ต้องออกใบอนุญาต หรือ บัญญัติผู้มีอำนาจอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะให้สามารถมอบอำนาจให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ (ม.38 วรรค 3)

4. การกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ (ม.39และม. 40)

5. การมอบอำนาจช่วง (ม.39)

6. การกำกับดูแลการมอบอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด (ม.26 พ.ร.ฎ. ว่าด้วย การมอบอำนาจ พ.ศ. 2550)

7. คำอธิบายเพิ่มเติม

- การปฏิบัติราชการทั่วไป หมายถึง การปฏิบัติราชการของแต่ละส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานบุคคล การบริหารงานคลัง การบริหารราชการทั่วไป รวมตลอดถึงการปฏิบัติราชการในความรับผิดชอบของส่วนราชการ

- บุคคลผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ หมายถึง

ผู้มอบอำนาจ ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ หรือการดำเนินการอื่นตามกฎหมาย สามารถมอบอำนาจการปฏิบัติราชการทั่วไปของตนให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการได้เสมอ

ผู้รับมอบอำนาจ ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในส่วนราชการเดียวกัน ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในส่วนราชการอื่น ผู้ว่าราชการจังหวัด

15. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

สืบเนื่องจากคำนิยาม “วิธีการปฏิบัติราชการทางปกครอง” หมายความว่า การเตรียมและ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองหรือกฎ และรวมถึงการดำเนินการใดๆในทางปกครองตาม พ.ร.บ. นี้ (พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539) มีผลให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญดังนี้

15.1 ฝ่ายปกครองประกอบด้วย

1. หน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหารคือ หน่วยงานในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งตาม พ.ร.บ. หรือ พ.ร.ฎ. (เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ขสมก.) และหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์การมหาชน

2. หน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหาร (ฝ่ายปกครอง) คือ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี คนหนึ่งคนใดหรือหลายคน บรรดาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในข้อ 1 เช่น ปลัดกระทรวง นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายปกครองประเภทนี้ แบ่งเป็น องค์การเดี่ยวและองค์การกลุ่ม

3. องค์การอิสระของรัฐ (องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์การอื่นตามรัฐธรรมนูญ) เช่น ก.ก.ต. ป.ป.ช. ส.ต.ง. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

4. หน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระ คือหน่วยงานที่รัฐธรรมนูญหรือ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ หรือ พ.ร.บ. จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ธุรการ ด้านวิชาการให้องค์การอิสระของรัฐ ศาลหรืออื่นๆ เช่น สำนักงานศาลปกครอง สำนักงาน ก.ก.ต. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

5. บรรดาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระไม่ว่าจะมีฐานะเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรืออื่นๆ เช่น เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ผู้ว่า ส.ต.ง.

15.2 วิธีการในการดำเนินการหรือจัดทำบริการสาธารณะของฝ่ายปกครอง

การดำเนินการหรือจัดทำบริการสาธารณะ ถือเป็นการกระทำของฝ่ายปกครอง แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การกระทำที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายเอกชน และการกระทำที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายมหาชน

- การกระทำที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายมหาชน แบ่งเป็นการกระทำที่มุ่งให้เกิดผลตามข้อเท็จจริง(การกระทำทางกายภาพ หรือปฏิบัติการทางปกครอง) และการกระทำที่มุ่งให้เกิดผลทางกฎหมาย

- การกระทำที่มุ่งให้เกิดผลในทางกฎหมาย แบ่งเป็น มุ่งให้เกิดผลภายในฝ่ายปกครอง คือ ระเบียบและคำสั่งภายในฝ่ายปกครอง กับการกระทำที่มุ่งให้เกิดผลไปสู่ภายนอกฝ่ายปกครอง คือ สัญญาทางปกครอง นิติกรรมทางปกครอง คำสั่ง การอนุมัติ/อนุญาต

15.3 องค์ประกอบของกฎและคำสั่งทางปกครอง

- กฎ เป็นผลจากการใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. ของฝ่ายปกครอง เป็นการใช้อำนาจฝ่ายเดียว ไม่ต้องได้รับความยินยอม การใช้อำนาจดังกล่าวก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายปกครองกับเอกชนมีผลไปสู่ภายนอกฝ่ายปกครอง ซึ่งมีผลบังคับเป็นการทั่วไป

- คำสั่งทางปกครอง เป็นผลจากการใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. ของฝ่ายปกครองมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎ แต่แตกต่างกันเฉพาะในเรื่องผลบังคับ ซึ่งในเรื่องกฎมีผลบังคับเป็นการทั่วไป แต่คำสั่งทางปกครองมีผลต่อกรณีเฉพาะหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ เท่านั้น

กระบวนการปฏิรูปที่ดิน เช่น คปจ. มีมติไม่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน การเพิกถอนสิทธิหรือการสั่งให้สิ้นสุดสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส.ป.ก. จึงต้องนำองค์ความรู้เรื่องวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้

16. เทคนิคการปฏิบัติงานเชิงรุก

องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งกลั่นกรองจากประสบการณ์การทำงานของปฎิรูปที่ดินจังหวัดที่สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดที่ดิน จนบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยทำงานอย่างบูรณาการ ดังนี้

1. ต้องศึกษาและเข้าใจยุทธศาสตร์ของ ส.ป.ก. อย่างถ่องแท้
2. มีแผนงาน งบประมาณ และแผนปฏิบัติงานในการดำเนินงานที่ชัดเจน
3. จัดทำฐานข้อมูลการจัดที่ดินต้องชัดเจน ถูกต้อง และมีการปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
4. มีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นอย่างดี
5. มีการประชุมติดตามงานอย่างต่อเนื่อง
6. มีการทำงานกันเป็นทีม ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน
7. การมีส่วนร่วมของผู้บริหารในองค์กร รู้จุดอ่อน/จุดแข็งของเจ้าหน้าที่
8. มีความโปร่งใสและเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน
9. ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือจากชาวบ้าน
10. การเข้าถึงความต้องการของชาวบ้าน